

EN CONFLICTE. Espais com la Serra de Tramuntana s'han convertit en un terreny afectat per un complex entramat normatiu, pensat per protegir aquest valuós espai, però que paradoxalment a vegades entra en conflicte amb les veritables necessitats de pagesos i ramaders.

La Serra, territori normatiu

F.V.V.

Com fer compatible la normativa existent per protegir el territori i l'activitat dels gestors agroromaders i forestals que tenen cura cada dia de les explotacions de la Serra de Tramuntana? La resposta a aquesta pregunta podria semblar de sentit comú, però la realitat ens mostra que no sempre resulta tant senzill.

“Resulta un poc desencoratjador de vegades tanta complicació a nivell administratiu”, explica Toni Font, biòleg i propietari d'un petit olivar al Barranc de Biniaraix. “D'una banda, això vol dir que hi ha molta voluntat de preservar la Tramuntana, les qüestions patrimonials, forestals, urbanístiques... però tenim la sensació que tot és molt complicat. Es crea una espècie de xarxa normativa que a vegades es contradiu i impedeix arribar de manera àgil a uns resultats i això desanima als gestors”, assenyalava Font.

● **Diversitat.** A un territori tan protegit pel seu valor ambiental, patrimonial i paisatgístic com la Serra de Tramuntana s'hi apliquen normatives diverses, que tenen a veure amb sol rústic, patrimoni, paisatge, activitat agrícola, usos. En què consisteix aquest entramat normatiu?

A escala autonòmica, la Serra de Tramuntana està declarada Paratge Natural, i actualment es regeix pel seu Pla d'Ordenació de Recursos Naturals (PORN), un instrument de planejament territorial recollit a l'ordenament jurí-

dic espanyol que persegueix adequar la gestió dels recursos, en especial dels espais naturals i de les espècies a protegir. Una reivindicació dels gestors de la Tramuntana és que, a més, aquestes directrius es concretin en un Pla Rector d'Ús i Gestió (PRUG), tal com ho tenen altres zones protegides com l'Albufera i Cabrera.

“El fet que hi hagi un PRUG farà que les regulacions de determinades activitats siguin més concretes i s'agilitaran alguns tràmits burocràtics”, opina Susana Llobet, directora del Paratge Natural Serra de Tramuntana. “És evident que per a la bona gestió d'un espai protegit, el PRUG és una eina

fonamental. Però tenir un PRUG no vol dir barra lliure, sinó que també ha d'incloure les restriccions o limitacions per a actuacions que suposin un impacte per al medi natural a fi d'afavorir la conservació dels valors naturals i culturals que han donat lloc a la protecció de l'espai”, diu.

A més, existeixen les restriccions generals que s'estableixen en la matriu d'usos per les Àrees Naturals d'Especial Interès (ANEI) i les Àrees Rurals d'Interès Paisatgístic (ARIP), i el Pla Territorial de Mallorca té un capítol especial per a la Serra de Tramuntana. “És la única part de Mallorca amb capítol específic georeferenciat”, explica Miquel Vadell, director general de Territori i Paisatge del Consell de Mallorca, “i això és perquè es tracta d'un sector agrari amb especificitats, a on es combinen a més elements d'ús públic i de conservació”.

Miquel Martorell, autor d'un llibre sobre el Barranc de Biniaraix i els seus porxos, acompanyat de Toni Font i Miquel Vadell, durant un

Toni Font, propietari del barranc de Biniaraix.

Miquel Vadell, director general del Consell.

Martí Solivellas, d

Un aspecte molt important (i amb especial impacte sobre la realitat dels gestors) és la catalogació d'elements patrimonials a dins de la delimitació de la Serra, contemplat al Pla Territorial. Aquests elements poden estar integrats al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural (BIC) i al Catàleg Insular de Patrimoni Històric, o també als catàlegs municipals. Si un element patrimonial, amb un elevat índex de degradació, està en algun d'aquests catàlegs, la normativa permet restaurar-lo. El problema és quan no ho estan, com passa a

multitud de finques de la Tramuntana. En aquests casos, el gestor es troba amb un problema: la llei no li permet restaurar el porxo, aljub, safareig o l'element etnològic que sigui, i veu com aquest es va degradant fins a convertir-se en runa. A més de la pèrdua patrimonial que això implica, molts d'aquests elements encara avui podrien complir alguna funció lligada a les activitats tradicionals (agrícoles, ramaderes o forestals), si estan en condicions.

Amb aquesta complexa realitat es troben els particulars que, amb

especial tenacitat i dedicació, tenen petites finques i explotacions agrícoles al Barranc de Biniaraix. Finques de difícil accés a les quals, a un territori molt escarpat i difícil, es fa imprescindible el sistema de marjades per assegurar l'activitat agrícola (que d'altra banda és l'essència del mateix territori i paisatge, a l'anomenada Capella Sixtina de la pedra en sec) i els porxos. Aquests últims són senzilles construccions on tradicionalment els pagesos guardaven les eines, la collita i quedaven a dormir, tenint en compte la difi-

acte organitzat per Tramuntana XXI.

REPORTATGE FOTOGRÀFIC DE J. SERRA

de la Cooperativa de Pollença.

Toni Colom, pagès i exregidor de Valldemossa.

cultat de tornar al poble per la seva ubicació remota. Avui aquests porxos es van esbucant poc a poc.

● **Complicació.** Com moltes d'aquestes edificacions, molt bàsiques i austeres, no estan registrades als catàlegs ni insulars ni municipals per no considerar-se patrimoni, la llei no permet rehabilitar-les. Els particulars que intenten recuperar l'activitat agrícola al Barranc, i amb ella el paisatge que ha fet a la Serra mereixedora de la distinció de Patrimoni Mundial

per part de la UNESCO, veuen cada vegada més difícil la seva tasca.

“Som conscients que, per la declaració de Béns d'Interès Cultural al paratge pintoresc de la Serra de Tramuntana, de vegades els tràmits són excessius”, reconeix Miquel Vadell. “Ara tenim aquesta discussió amb el Consorci Serra de Tramuntana, sabem que és necessari simplificar els procediments per a la restauració de marjades”, comenta. Ara bé, es mostra crític en la simplificació de la normativa pel cas de les edifica-

cions agrícoles, també en els casos de restauració de construccions tradicionals: “Començar a construir casetes d'eines no és la imatge que volem donar de la Serra de Tramuntana”. El director insular fa èmfasi en la necessitat de registrar tots els elements etnològics a un catàleg, però és clar, “no tot hi cap”.

Toni Font està d'acord en la importància de “fer les coses ben fetes” i conforme uns criteris clars i estandarditzats, però reconeix que “l'única manera de que el Barranc comenci a florir és que la gent pugui arreglar les casetes necessàries per tornar a l'activitat agrícola, nosaltres no volem fer

xalets, sinó restaurar les construccions existents com es feien tradicionalment”. Pels gestors, la clau és restaurar el patrimoni que ha estat mereixedor del reconeixement per part de la Unesco.

A una zona tan protegida com la Tramuntana, la llei, aplicada estrictament per garantir la conservació del territori davant possibles excessos urbanístics, paradoxalment no deixa esclatxes que permetin als gestors desenvolupar la seva activitat en condicions, que també es tradueix en protecció del territori.

● **Massa papers.** “La normativa genera un consum d'hores que els pagesos, sobretot els petits, no tenen”, explica Toni Colom, pagès aficionat i vocacional de Valldemossa, “o ets al sementer o al despatx fent papers”. Per a ell l'administració hauria de facilitar la gestió administrativa i la comprensió de la normativa existent.

Coincideix amb ell Miquel Oliver, propietari de la finca de Bàlitz d'Avall, a Fornalutx, a més de pagès i ramader. “Hi ha massa paper entre el pagès i la feina que hem de fer”, es queixa, “si aquí hi ha una gotera pot passar un any per tenir el permís, i quan arriba pot ser tard”.

Aquesta manca d'adequació entre la normativa i la realitat agroramadera a la Serra no només afecta les finques privades, fins i tot les públiques en poden sortir-ne perjudicades. “De vegades el problema és que ens hem d'ajustar a la normativa que ens ve marcada fins i tot des d'Europa, que per a nosaltres és com dir l'infiní”, afirma Toni Colom, gestor de la finca pública de Raixa, a Bunyola. “Moltes coses ens venen regulades, i això pot ser molt ferragós. Fa falta intentar simplificar o al menys ajudar per entendre tota aquesta legislació”, comenta. El que afirmen molts dels gestors, privats o públics, és que moltes vegades el problema

no és la llei en si mateixa, sinó la manca d'eines per interpretar-la o aplicar-la a la pràctica.

La modificació de la Política Agrària Comuna (PAC), que afecta tota la Unió Europea, ha revertit en molts casos en un perjudici per als ramaders de la Tramuntana. “Les normatives a nivell europeu es fan a un despatx, no es coneix la realitat de la Serra”, explica Martí Solivellas, president de la Cooperativa Pagesa de Pollença.

Martí Solivellas

denuncia

desconeixement

per part dels que

fan normativa

Solivellas es queixa de la catalogació de “bosc pasturable” que imposa la normativa europea, molt estricta a l'hora de concedir subvencions. “Hem perdut moltes hectàrees subvencionables per la

PAC perquè no es contemplen com a zona pasturable els alzinars o les àrees amb càrritx, que són la base del pastoratge tradicional de la Tramuntana: els porcs mengen aglans i les cabres i vaques càrritx”, explica.

D'una altra banda, també la normativa existent dificulta la caça de cabres assilvestrades, en situació de sobrepoblació a la Tramuntana, i n'impedeix la comercialització de la seva carn, reivindicació històrica d'un sector dels gestors de la Serra. “Sempre hem demanat que la llei ens permeti vendre el cabrit directament als restaurants, complint unes normes sanitàries”, diu Solivellas.

Toni Colom, a més de ser pagès a Valldemossa, va ser regidor de Medi Ambient a l'Ajuntament de Valldemossa durant la passada legislatura i coneix molt bé la legislació referent als usos de la Serra, especialment la

que regula l'ús públic. “Pens que la nova Llei de camins i rutes senderistes (aprovada a finals de l'any passat) no ha considerat prou que els espais naturals són a la vegada espais agropecuaris i forestals, no hi ha hagut sensibilitat davant aquesta realitat”, expressa. Opina que aquesta integració dels usos és “una assignatura pendent al desenvolupament de la llei”, ja que el “cercar la compatibilitat dels usos ha de ser la prioritat absoluta”. Per la seva experiència, proposa que la interacció entre l'ús privat i públic de la Serra no hauria de ser un problema, sempre que es faci en el marc d'acords bilaterals, el que ell anomena “convenis de col·laboració amb contraprestacions”.

A més, Colom es mostra crític amb la principal normativa relativa a l'ús públic de la Serra, la Llei de camins, ja que considera que deixa a l'aire dues qüestions crucials: la funció d'inspecció i tutela per part de l'administració i l'establiment d'un sistema de finançament pel manteniment dels camins.

NORMES.

La multiplicitat d'usos i valors que té la Serra de Tramuntana està regulada per una gran profusió de normes de caràcter internacional, nacional, autonòmic, insular i municipal.

NORMATIVA.

“A la Serra, a més de les normes lligades als minvats usos agroforestals tradicionals i a la seva protecció, s'incorporen aquelles relacionades amb nous usos recreatius, turístics, educatius, científics i d'altres”, explica Luís Berbiela, cap de Gestió forestal de la conselleria de Medi Ambient i membre de la Junta Directiva de l'associació Tramuntana XXI.

CONDICIONANT.

Per a Berbiela aquesta normativa “condiciona de forma directa la gestió de la Tramuntana, la seva ordenació i gestió forestal, amb criteris que sovint són més propers a les necessitats urbanes que a les del món rural”.

CONTRADICCIO.

Berbiela veu una clara contradicció i enfrontament entre la quantitat de normativa aplicable a la Serra i la voluntat de protegir el territori per part dels gestors: “L'actual profusió de regulacions europees, nacionals i autonòmiques, gairebé sempre dictades sense la participació del món rural, en comptes de promocionar i fomentar la persistència dels agents locals que havien aconseguit mantenir el territori en les positives i equilibrades condicions naturals i culturals que justificaven la seva protecció, s'han traduït en directives i lleis que en multitud de situacions condicionen o compliquen innecessàriament la gestió tradicional d'aquests espais protegits”.

PRESERVAR.

“Contradictòriament es controlen i limiten excepcionalment aquells usos i aprofitaments que precisament varen definir i van conformar aquells paisatges culturals que es desitgen preservar”, opina Berbiela.

SIMPLIFICAR.

Per tot això, opinen els gestors, convindria revisar en profunditat i simplificar al màxim possible el conjunt de normes que jurídicament i administrativament condicionen el dia a dia dels que encara avui s'afanyen de manera real, sobre el terreny, en el camp i la muntanya, a sobreviure i mantenir els espais protegits, com la Serra.

CONFIAR.

Com diu Berbiela: “És necessari donar un marge de confiança als gestors del medi rural, perquè puguin dur a terme la seva adaptació al canvi climàtic, social i econòmic que s'apropa”.